

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Kantonen, Veera; Mughal, Mikaela; Järveläinen, Titta

Julkaisun nimi: Kevyempi vasikka-arki vierihoidolla

Julkaisuvuosi: 2022

Versio: Kustantajan versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Kantonen, V., Mughal, M. & Järveläinen, T. (2022). Kevyempi vasikka-arki vierihoidolla. *Nauta*, 52(2), 18-21.

- Teksti: Veera Kantonen *agrologi*,
Mikaela Mughal, *tutkija*, Luke sekä
Titta Järveläinen, *lehtori*, OAMK
- Kuva: Veera Kantonen

Kevyempi vasikka-arki vierihoidolla

Pitkä vierihoito vasikan kasvatuksessa on alkanut kiinnostaa. Tarkkoja ohjekirjoja vierihoidon toteutukseen ei ole, vaan käytänteet ovat muodostuneet hoitajien mieltymyksien, tarpeiden ja kokemuspohjan perusteella. Lisäksi navetan kiinteät rakenteet asettavat reunaehdot kullakin tilalla. Suomalaisten maitotilojen käytänteitä ja kokemuksia pitkän vierihoidon vaikutuksista eläinten hyvinvointiin, arkitöihin sekä kustannuksiin selvitettiin kyselytutkimuksella viime keväänä.

Vasikoiden pitkässä vierihoidossa vasikka saa kasvaa osan tai koko maitojuotokautensa lehmän kanssa. Tässä vasikkakasvatukseen jäljitellään nautan lajinmukaista käyttäytymistä. Lehmä pääsee mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan luontaista emokäyttäytymistään, sekä vasikka omaa luontaista imemiskäyttäytymistään.

Tuttiämpärisulkeiset vaihtuvat vasikoiden tarkkailuun, sillä tarkkaa juotua maitomäärää ei enää tiedetä. Vierihoito vaatii niin neliöitä, hyvää managementtia kuin karjasilmääkin onnistuakseen.

Vierihoidon liittyy sekä uhkia että mahdollisuuksia. Vapaalla maitojuotolla kasvavien vasikoiden vieroitus on haastavaa, mutta ne kasvavat yleensä hyvin ja oppivat lisäksi aikuisilta lehmiltä sosiaalisia taitoja. Vierihoidon harjoittavat tilat kokevat, että se on vaikuttanut positiivisesti paitsi eläinten hyvinvointiin, myös tilallisten omaan työssä jaksamiseen. Leikkiviä vasikoita sekä

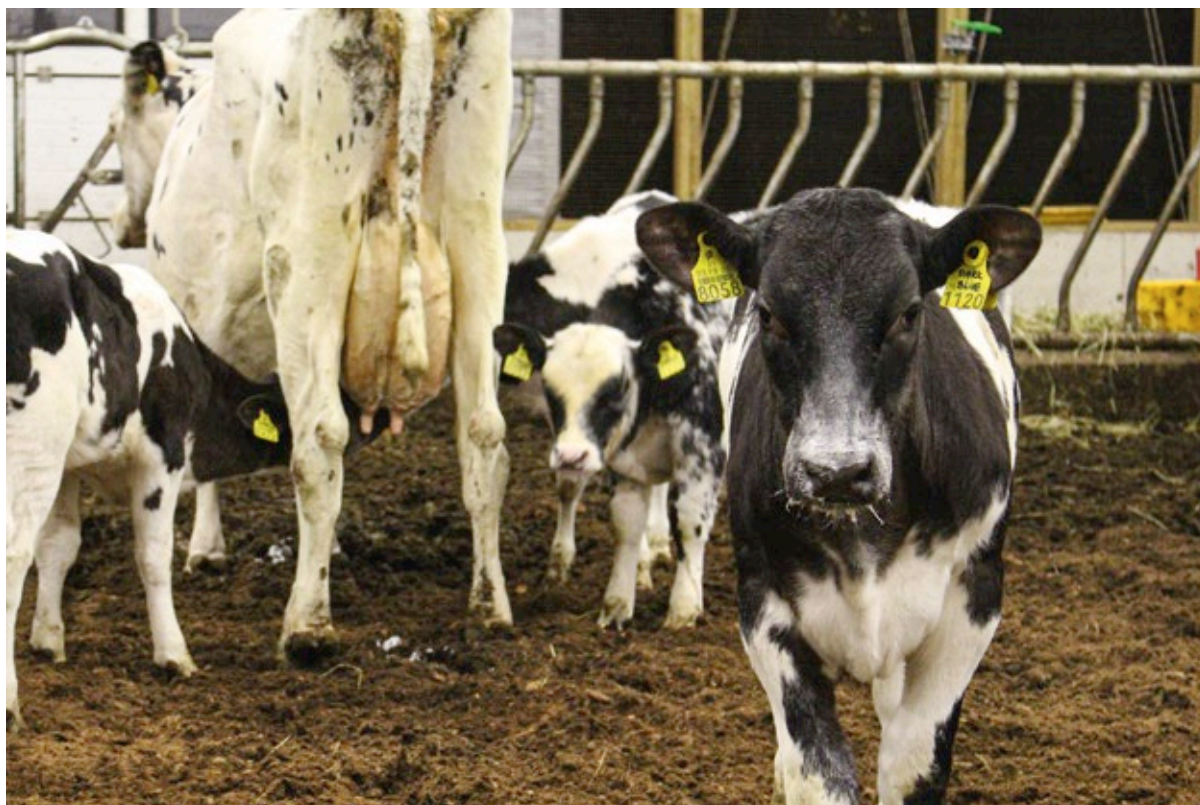
tyytyväisiä imettäviä lehmiä on ilo katsoa.

Kasvatukseen toteutukseen maidontuotannossa liittyy kuitenkin haasteita, jotka on tiloilla pyritty ratkaisemaan etsimällä ja kehittämällä toimivampia käytänteitä. Tuotantorakennusten tilan rajallisuus sekä lypsyliikenne pakottavat maidontuottajia resurssien mukaan soveltamaan vierihoidon toteutuksessa.

Hyvällä managementilla hyvinvoivat vasikat

Oulun ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä keväällä 2021 toteutettuun kyselytutkimukseen vastasi yhteensä 15 maidontuottajaa, joilla on tai on ollut käytänteitä vasikoiden vierihoidosta. Opinnäytetyön tilaaja oli Luonnonvarakeskus, jonka juuri valmistuvassa Maaningan koenavetassa tullaan tutkimaan vierihoidokäytänteiden hyvinvointivaikutuksia niin emiin kuin vasikoihinkin.

Kyselyn vastaajista yksi tila oli siirtynyt takaisin tavanomaiseen vasikkakasvatukseen. Kahdeksalla tilal-

Savikon tilalla Ilmajoella imettäjälehmien valintaa ovat helpottaneet lehmäkortteihin jo useita vuosia tehdyt muistiinpanot emo-ominaisuuksista.

la oli käytössä imettäjälehmät, joista seitsemällä tilalla oma emä hoiti vasikkaa vähintään ternimaitokauden ennen sen siirtymistä imettäjälehmille. Yksi tila tarjosi ternimaidon tuttiämpärillä imettäjälehmäkarsinaan, jonka jälkeen vasikka ohjattiin imemään imettäjälehmästä. Kolmella tilalla vasikat olivat vapaana pihatossa ja käytännössä vierihoito tapahtui omalla emällä, mutta vasikalla oli myös mahdollisuus imeä muita lehmiä. Kokonaan omalla emällä tapahtuva vierihoito oli käytössä neljällä tilalla.

Vastanneista kymmenen tilaa vierihoiti vasikat koko vasikan juottokauden ajan. Omalla emällä toteutettava vierihoito oli rajattu viikkoon kahdella tilalla ja 2-3 viikkoon yhdellä tilalla. Näistä yksi tila oli siirtynyt kokonaan takaisin tavanomaiseen vasikkakasvatukseen vierihoidon työläyden sekä terveysongelmien vuoksi.

Yksi kyselyyn vastannut tila vierihoiti vasikat omalla emällä koko juottokauden ajan. Vierihoito tapahtui talvisin rajoitettuna vierihoidona, jossa vasikoita käytettiin parsinavetassa emän alla 2-3 kertaa päivässä. Myös rajoitetussa vierihoidossa niin emä kuin vasikkakin kiin-

tyvät toisiinsa, mutta mahdollisuudet oppia emoltaan sekä muilta lehmitä ovat lyhyen kontaktiajan seurauksena rajalliset. Kesäisin vasikat olivat vapaassa vierihoidossa laimella emojen mukana. Yksi tila, jossa vasikat olivat vapaana pihatossa, kertoi päättävänsä vierihoidon nupoutukseen.

Koko maitojuottokauden kestävässä vierihoidossa vasikka ei joudu kohtaamaan suuria ruokinnallisia muutoksia. Vierihoidon suunnittelussa vasikan stressi sekä stressin summavaikutukset tulisi ottaa tarkoin huomioon. Jo yksi stressitekijä kuluttaa vasikan voimavaroja. Jos vasikka ei ole ehtinyt palautua edellisestä stressaavasta tilanteesta, se on alttiimpi seuraavan haasteen haittavaikutuksille.

Vasikoille tarjottiin ternimaitoa imemisen lisäksi tuesta yhdellätoista tilalla. Vierihoidon rinnalla viidellä tilalla oli käytössä päivittäinen lisäjuotto. Lisäjuotto voidaan järjestää vasikoille esimerkiksi vasikkapiiloon juottoautomaatilla tai tuttiämpäreillä.

Tiloilla pääsääntöisesti vierihoidettiin myös tilalta lähtevät sonni- ja välitysvasikat. Niiden hoitokäytännöt eivät poikenneet tilalle jäävien vasikoiden hoidosta

”Vasikat ovat virkeitä ja vähemmän alttiita infektioille. Vasikka ei kuole imettäjälehmän alle.”

Hio vierihoidon strategiasi kuntoon!

- ▶ Katse vieroitukseen! Vieroitus on vierihoidon haastavin osuus. Epäonnistunut vieroitus nolaa herkästi vierihoidosta saadut edut.
- ▶ Anna aikaasi vasikoille. Ihmiskontaktiin tottuneet vasikat kokevat vähemmän stressiä käsittelytilanteissa.
- ▶ Luo eläinten tarpeita tukevat olosuhteet. Vasikka on yhtä VIC eli Very Important Cow kuin poikunut lehmäkin. Anna vasikoille mahdollisuus leikkiin, lepäämiseen, uneen, syömiseen ja juomiseen. Vasikkapiilo antaa vasikoille lisätilaa ja tarjoaa myös paikan käsitellä ja hoitaa niitä tarvittaessa.
- ▶ Leikkivä vasikka on terveyden sekä hyvien olosuhteiden merkki. Mikäli leikkiä ei näy, tarkista olosuhteet. Huolehdi, ettei leikki lopu myöskään vieroituksen jälkeen.
- ▶ Huomioi stressaavien tapahtumien summavaikutukset vasikalle. Kaikki muutokset aiheuttavat stressiä, joten anna eläimille mahdollisuus palautua ennen seuraavaa muutosta.

juuri lainkaan. Neljä tilaa kertoi opettavansa lähtevät vasikat tuttijuotolle ennen vasikoiden lähtöä.

Usea vastaaja kuvaili vierihoidettuja vasikoita reippaiksi, sosiaalisiksi ja uteliaiksi. Positiivisena asiana mainittiin myös se, että vasikat maistelevat rehuja jo varhaisessa iässä matkimalla lehmää. Lähes kaikki kyselyyn vastanneet olivat tyytyväisiä vierihoidettujen vasikoiden terveyteen. Osa kertoi, ettei ripuliongelmaa ole ilmennyt vierihoidossa lainkaan. Kolmella tilalla oli todettu kryptosporidium, yhdellä lisäksi rotavirus. Tautipaineesta huolimatta vasikat olivat vierihoidossa pääsääntöisesti terveitä tai sairastivat taudin lievillä oireilla.

Vieroitus on ikävän osuus

Vierihoidon yleisiä haasteita on järjestää vieroitus kaksivaiheisesti, sillä vasikka joudutaan vieroittamaan sekä emästä että maidosta. Vasikalle on helpompaa, jos nämä

kaksi stressaavaa muutosta eivät tapahdu samanaikaisesti.

Maidon jääminen pois aiheuttaa herkästi valkuaisen puutetta ja päiväkasvun hidastumista, kun vasikka on ollut vapaalla juotolla. Hyvästä syönnistä täytyy siksi huolehtia myös vieroituksen jälkeen. Vierihoidossa vasikka oppii onneksi jo varhaisessa vaiheessa maistelemaan kuivia rehuja matkimalla lehmää. Vierihoidossa lehmän kanssa vasikan maidonsaantia voidaan aluksi rajoittaa esimerkiksi nenäläpillä, utareliiveillä tai rajaamalla vasikan kontaktia emään.

Kyselyyn vastanneilla tiloilla oli useita erilaisia käytänteitä vasikoiden vieroitukseen täysmittaisen vierihoidon päätteeksi. Yhdellä tilalla vierihoidon loppuvaiheessa imettäjälehmäksi valikoitiin vähämaitoisempi lehmä. Viidellä tilalla vasikat vieroitettiin maidosta nenäläppien avulla, niistä yhdellä tilalla harvennettiin samalla rajatun vierihoidon kontakteja. Pelkällä kontaktin rajaamisella vieroitettiin yhdellä tilalla. Kolme tilaa vieroitti vasikat siirtämällä ne pois lehmältä kerrasta vierihoidon päätteeksi. Yksi tila vieroitti vasikat täysmittaisen vierihoidon päätteeksi juottoautomaatin avulla.

Tapoja on siis monia, joista tilojen on valittava itselleen ne sopivat sekä hyvinvoinnin kannalta toimivat. Kaksiosainen vieroitus voi olla samaan aikaan sekä uhka että mahdollisuus eläimen hyvinvoinnille sekä vieroituksen onnistumiselle.

Arki vierihoidon kanssa

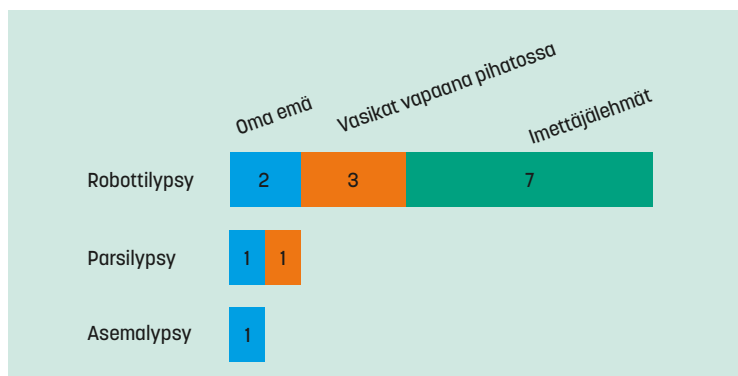
Kyselytutkimuksessa usea vastaaja nosti esille, miten vierihoidon keventänyt arkitöitä. Vasikoiden leikkiä ja iltavillejä on ilo katsella, mikä kohottaa myös tuottajan omaa työhyvinvointia.

Vierihoidossa tavallisia työtehtäviä olivat kyselyn mukaan joidenkin vasikoiden utareelle opettaminen sekä joidenkin lehmien opettaminen imettämään. Robottilypsyssä, kun vasikat ovat vapaana pihatossa, vasikoiden tyhjentämät neljännekset jäävät robotilla epätäydelliseksi lypsyiksi. Haasteena useampi vastaaja koki vasikoiden arkuuden, jos vasikoita ei ollut käsitelty tai ihmiskontakti oli jäänyt vähäiseksi. Vastauksissa korostettiin päivittäisen lähikontaktin tärkeyttä.

Imettäjälehmien valitseminen on koettu usealla tilalla haastavaksi. Yksi vastaajista kiteytti, että imettäjälehmän tulee olla vasikoiden tarpeisiin soveltuva, sekä aktiivinen että osallistuva. Lehmän aktiivisuus säilyy terveillä jaloilla ja hyvällä syönnillä. Mikäli lehmä ei pidä vierihoidosta, vierihoidon stressaa eläintä ja pahimmillaan aiheuttaa maitomäärän laskua. Lehmät eivät luonnostaan hoida vieraita vasikoita samalla tavalla kuin omiaan.

Vierihoidon toteutusta vaikeuttavat navetoiden ra-

”Kustannukset jakautuvat kutakuinkin plusmiinus-nolla.”

Kyselyyn vastanneiden tilojen vierihoidon toteutus lypsytavan mukaan.

kenteelliset ratkaisut. Vierihoidon vaatii paljon tilaa ja liikkumavaraa. ”Mitä enemmän tilaa sen parempi”, tiivistää yksi vastaaja. Karsinoiden kuivittaminen ja siivous koettiin työlääksi, mikäli niitä ei voitu hoitaa koneellisesti. Karsinoiden koneellinen kuivitus kannattaa siis ottaa huomioon jo karsinan rakennusvaiheessa.

Useampi tila on kohdannut vierihoidavan emän syö-

”Kaikki lehmät eivät sovi imettäjälehmiksi”.

mättömyyttä vasikan kanssa. Voimakas negatiivinen energiatasapaino nopean maidonnousun ja syömättömyyden seurauksena altistaa jo valmiiksi herkässä tilassa olevan lehmän vakaville sairauksille. Joillakin tiloilla on kohdattu myös ongelmaa, etteivät imettävät lehmät näytä kiimojaan.

Suurin osa kyselyyn vastanneista ei usko vierihoidon vaikuttavan kokonaiskustannuksiin juurikaan. Kustan-

Kyselyyn vastanneiden tilojen vierihoidon toteutus lypsytavan mukaan

Tilat		Karsina	Vierihoidon kesto	Päiväkasvu, g
Oma emä	1	Poikimakarsina	2-3 vk	900
	2	Käytetään emon alla, laidun	Koko juottokausi (10-12 vk)	1200
	3	Vasikat vapaana	Nupoutukseen	800
	4	Vasikat vapaana	Koko juottokausi (9 vk)	1600
	5	Vasikat vapaana	Koko juottokausi (13 vk)	1400
Imettäjä-lehmä	6	Poikimakarsina	Koko juottokausi (13 vk)	1200
	7	Oma osasto, laidun	Koko juottokausi (12-16 vk)	1700

Vasikoiden päiväkasvu oli mitattu seitsemällä tilalla. Päiväkasvut olivat 800-1700 g:n välillä.

nukset syntyvät pitkälti myytävän maidon menetyksestä sekä kenties osaston perustamiskustannuksista. Kuitenkin maitojauheisiin menevät kulut vähentyvät tai poistuvat vierihoidon myötä kokonaan. Kustannuksien hinnalla saadaan terveet, hyvin kasvaneet sekä hyvinvoivat vasikat. •